

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.07.1967, sp. zn. 3 Tz 21/67, ECLI:CZ:NS:1967:3.TZ.21.1967.1

Číslo: 4/1968

Právní věta:

I. Podle § 171 odst. 2 písm. a) tr. ř. lze postoupit věc místnímu lidovému soudu jen tehdy, jsou-li současně splněny všechny podmínky v tomto ustanovení uvedené.

II. Za poškozeného nelze považovat pracovníka, který poškozené socialistické organizaci, u níž je v pracovním poměru, uhradil škodu způsobenou jinou osobou, za kteroužto škodu podle pracovněprávních předpisů neodpovídá.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 18.07.1967

Spisová značka: 3 Tz 21/67

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Poškozený

Předpisy: 141/1961 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením vyhledávacího orgánu OOVb ze dne 14. října 1966 sp. zn. ČVS: 267/66 bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněné pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. s odůvodněním, že podle údajů oznamovatelů, jakož i zjištění orgánů VB byla A, zaměstnaná v Jednotě LSD jako inventurnice, důvodně podezřelá, že nepravdělně při prováděných inventurách v jednotlivých prodejnách si ponechávala částky z tržeb v celkové výši asi 1000,- Kčs pro svoji osobní potřebu.

Okresní prokurátor usnesením ze dne 7. prosince 1966 sp. zn. 2 Pv 422/66 rozhodl, že podle § 171 odst. 2 písm. a) tr. ř. postupuje se trestní věc proti A pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák. místnímu lidovému soudu jako trestný čin menší společenské nebezpečnosti k dalšímu řízení a opatření,

Ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem Nejvyšší soud usnesení okresního prokurátora zrušil a přikázal mu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Z výpovědi obviněné A i z ostatního důkazního materiálu založeného ve spise lze zjistit, že obviněná byla zaměstnána u socialistické organizace Jednota LSD, jako pomocná inventurnice od r. 1961. Z titulu tohoto pracovního zařazení se natolik seznámila s některými vedoucími prodejen a získala si jejich důvěru, že mohla i mimo rámec svých služebních povinností navštěvovat některé prodejny uvedené socialistické organizace a nekontrolovaně se tam pohybovat. Tak tomu bylo i v prodejně v D. Podle výpovědi vedoucí této prodejny K, potvrzované výpovědí L, vyvstalo podezření, že obviněná v dubnu 1966 využila nepřítomnosti vedoucí v prodejní místnosti k odcizení 200,- Kčs z peněz, které měla vedoucí prodejny již odpočítané a připravené v zásuvce k odeslání jako denní tržbu. Instruktor E zajistil v důsledku vysloveného podezření ze strany K, aby inventurní oddělení dalo provést bez vědomí obviněné inventuru v hostinci v Ch. kde byla vedoucí občanka M, a to vedoucím inventarizační skupiny N a instruktorem O. Jak lze z výpovědí jmenovaných i svědkyně M zjistit, byla inventura provedena v noční době, přičemž jmenovaní podchytili nejen množství peněz, ale i čísla jednotlivých bankovek, načež po takto provedené inventuře byla pověřena provedením inventury na téže prodejně obviněná. Všichni uvedení svědci pak shodně potvrdili, že po skončení inventury obviněnou provedli N s O kontrolu této inventury za přítomnosti obviněné a po zjištění, že z celkové částky schází na hotovosti 100,- Kčs žádali obviněnou o vysvětlení. Obviněná popírala, že by uvedenou částku odcizila. Byla proto vyzvána, aby předložila všechny své peníze, které u sebe měla. Když tak obviněná učinila, bylo zjištěno, že mezi těmito penězi se nacházejí různé bankovky v celkové hodnotě 100,- Kčs, jejichž čísla měli poznamenána na základě předchozí inventury svědci N a O. V důsledku toto pak obviněná doznala, že 100,- Kčs odcizila při přepočítávání tržby a odcizené peníze ihned vrátila. Vyličený průběh je rovněž v souladu s doznáním obviněné.

Obviněná pak v průběhu vyšetřování doznala i další odcizování peněz z tržeb jednotlivých prodejen. Vypověděla, že asi v dubnu 1966 odcizila v D. v nepřítomnosti vedoucí prodejny K z tržby 200,- Kčs v různých bankovkách; někdy na jaře 1966 v Ch. využila nepřítomnosti vedoucí prodejny M k odcizení 90,- Kčs z tržby a totéž stejným způsobem a ve stejné výši opakovala někdy kolem velikonoce; stejně tak na jaře 1966 v prodejně v O., v nepřítomnosti vedoucí R, vzala ze zásuvky na dvakrát celkem asi 150,- Kčs v menších bankovkách; na podzim 1965 podobným způsobem odcizila v prodejně masa v P. v nepřítomnosti vedoucí S asi 200,- Kčs a někdy na jaře 1966 ve V. v nepřítomnosti vedoucí prodejny Š opět z tržby na dvakrát asi 140,- Kčs. Závěrem uvedla, že v jiných prodejnách se podobné činnosti nedopustila. Důvodem rozkrádání podle její výpovědi byl očekávaný nástup mateřské dovolené a s tím spojená potřeba peněz.

V případech odcizení peněz v prodejně v D. a v hostinci v Ch. je obviněná vedle svého doznání bezpečně usvědčována výpověďmi svědků K, L, N, O a M. Ostatní vedoucí prodejen, vyslechnutí jako svědkové, sice nemohli s jistotou potvrdit, že to byla právě obviněná, která peníze z tržby odcizila, protože ji při odcizování peněz nepřistihli. Vesměs však potvrdili, že obviněná do jejich prodejen chodila i mimoslužebně, nabízela jim pomoc při manipulaci se zbožím, případně při inkasu tržeb i při jiných pracích, v důsledku čehož zůstávala v prodejnách nekontrolovatelně o samotě. V souvislosti s výpovědí obviněné lze z toho dovozovat, že si tím připravovala a umožňovala páčání trestné činnosti. Pokud pak někteří vedoucí prodejen dodatečně ztrátu peněz zjistili, nedovedli tuto ztrátu vysvětlit a schodky proto uhradili.

Lze proto vzhledem k výše uvedených důkazům mít za spolehlivě prokázáno, že obviněná si neoprávněně přivlastnila z tržeb náležejících LSD Jednota nejméně částku 970,- Kčs tím, že postupně určité částky v jednotlivých prodejnách této socialistické organizace v nepřítomnosti vedoucích prodejen odcizila, tudíž majetek, který byl v socialistickém vlastnictví, rozkrádala, tak, že si přivlastnila věc z takového majetku tím, že se jí zmocnila. Obviněná tak naplnila znaky trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Je proto správný závěr okresního prokurátora v napadeném usnesení v tom směru, že jednání obviněné naplňuje znaky tohoto trestného činu. Nesprávný je však další závěr, že posuzovaný trestný čin je menší nebezpečnosti pro společnost a proto postačí jeho projednání před místním lidovým soudem.

Z ustanovení § 171, odst. 2 písm. a) tr. ř. vyplývá, že postoupit trestný čin k projednání a rozhodnutí místnímu lidovému soudu lze jen při splnění těchto podmínek: a) jde o trestný čin menší nebezpečnosti pro společnost; b) pachatel spáchání trestného činu lituje; c) pachatel projevuje snahu po nápravě; d) je opodstatněný závěr, že vzhledem k osobě pachatele a výchovné síle kolektivu, vyřízení věci místním lidovým soudem stačí k nápravě pachatele.

Znamená to tedy, že všechny uvedené podmínky musí být splněny současně, a že nestačí splnění pouze některé z nich.

Okresní prokurátor však odůvodnil svůj závěr uvedený shora pouze tím, že i když jde o opakované jednání, činí celková částka 970,- Kčs, že obviněná pochází z dělnické rodiny, nebyla dosud soudně trestána, v přítomné době se stará o jedno dítě a zprávy o pověsti jsou příznivé,

Z uvedeného je zřejmé, že okresní prokurátor přehlédl především, v jakém postavení obviněná trestnou činnost páchala. Vždyť byla to právě funkce inventurnice (byť i pomocné), jíž si obviněná získala nejprve důvěru vedoucích prodejen a později zneužitím této důvěry a svého postavení možnost k opatrování si opakovanými předem připravenými a promyšlenými útoky částečný zdroj příjmů. Nebrala přitom zřetel ani na to, že odcizené částky budou muset vedoucí prodejen nahradit ze svých prostředků, čímž projevila i značnou sobeckost a bezohlednost vůči spoluobčanům. Výše škody i ostatní okolnosti případu sice neopodstatňují závěr, že šlo o trestný čin spáchaný výdělečně ve smyslu ustanovení § 89 odst. 4 a § 132 odst. 2 písm. b) tr. zák., protože nelze dovozovat, že tato okolnost, která jinak podmiňuje použití vyšší trestní sazby, je natolik závažná, že podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti posuzovaného trestného činu pro společnost (§ 88 tr. zák.). Nelze však přehlédnout, že tyto okolnosti přes nevelkou škodu zvyšují obvyklý stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, nejen s ohledem na zmíněný motiv a promyšlenost páchání trestného činu, ale i proto, že jednáním obviněné nedošlo pouze k materiální, nýbrž i ke značné morální škodě v tom směru, že jím bylo vrženo špatné světlo na kontrolní orgány LSD Jednota. Nutno mít v této souvislosti na zřeteli i skutečnost, že obviněná neskoncovala s trestnou činností dobrovolně, nýbrž v důsledku odhalení kontrolními orgány LSD.

Útok na majetek v socialistickém vlastnictví je již sám o sobě útokem na významný společností chráněný zájem, zejména když způsob provádění jednotlivých útoků prokazoval zavržitelnost, což z hlediska širšího pojmání škody jako účinku trestného činu mělo vliv na vznik morální škody v neprospěch socialistické organizace. Nutno přihlídnout též k osobě pachatelky, která – jak už byla o tom zmínka – projevila svou sobeckostí, bezohledností a jistou zákeřností vůči vedoucím prodejen značné charakterové nedostatky. Vzhledem k pracovnímu zařazení obviněné, k povinnostem z něj vyplývajícím, která znala, i s ohledem na její přiměřené vzdělání, nutno pak v souvislosti se zjištěním, že obviněná se dopustila trestného činu provedením více útoků vědomě a předem promyšleně připravovaných, posuzovat míru jejího zavinění za značnou.

Už tyto výsledky přípravného řízení svědčí tudíž o opaku závěru okresního prokurátora, tj., že v posuzovaném trestném činu nejde o trestný čin menší nebezpečnosti pro společnost. Na tom nemůže nic změnit ani zjištění, že obviněná má vcelku dobrou pověst a uspořádané rodinné poměry, zejména když není zřejmé, zda a do jaké míry okresní prokurátor posoudil, jaký a čím je dán význam osoby pachatelky pro spoluurčení stupně nebezpečnosti činu pro společnost. V rámci toho by bylo třeba např. uvést, jaké zaujímal postavení ve veřejném nebo politickém životě, jaké jsou její povahové a osobní vlastnosti a na nich závislé důsledky trestného činu apod. Bezvýznamně vyznívá také pouhé

konstatování, že obviněná se v přítomné době stará o jedno dítě, není-li blíže objasněno, jaký klad je v tom nutno spatřovat a zda tato okolnost přichází v úvahu pro rámec hodnocení osoby pachatelky či pro rámec hodnocení jejích osobních poměrů. Ze strohého konstatování v napadeném usnesení nijak nevyplývá, z jakých hledisek okresní prokurátor k hodnocení osoby pachatelky přistupoval.

Vůbec se pak okresní prokurátor nezabýval ostatními podmínkami nezbytnými pro postup podle § 171 odst. 2 písm. a) tr. ř. Neuvedl, z čeho lze podle výsledků přípravného řízení dovodit, že obviněná spáchání trestného činu litovala a že projevila snahu po nápravě. Nehledě k tomu, že projev nějaké lítosti nad spácháním trestního činu obviněná podle obsahu jejích výpovědí neučinila, musela by taková okolnost být patrna z celkového chování obviněné; nestačilo by její formální prohlášení, že svého jednání lituje. Naproti tomu mohl okresní prokurátor zhodnotit snahu obviněné po nápravě, zejména když vzhledem k obsahu spisu bylo možno zjistit majetkové a výdělkové poměry obviněné a s tím související skutečnost, zda a do jaké míry obviněná v průběhu přípravného řízení nahradila způsobenou škodu.

Nejzávažnější pochybení okresního prokurátora spočívá v tom, že se nezabýval otázkou, co je zárukou toho, že projednání věci před místním lidovým soudem stačí pro nápravu obviněné, ačkoliv při úvaze, zda případ trestného činu může být postoupen místnímu lidovému soudu, je třeba přihlížet nejen k osobě pachatele, ale i k povaze jeho činu, k poměrům místa, kde byl čin spáchán a zejména k vlivu, který bude mít projednání věci místním lidovým soudem na ostatní pracující. To znamená, že v daném případě měl mít okresní prokurátor také objasněno, zda a který kolektiv v městě S. má tak velkou výchovnou sílu, že je možné s určitostí očekávat účinné výchovné působení k nápravě a převýchově obviněné. Neměl-li okresní prokurátor tyto okolnosti zjištěny a objasněny – a dosavadní výsledky přípravného řízení tento stav potvrzují – tím spíše byl jeho postup z hlediska § 171 odst. 2 písm. a) tr. ř. nezákonný.

Nejvyšší soud proto vyslovil porušení zákona v citovaném ustanovení, napadené usnesení zrušil a okresnímu prokurátoru přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Závěrem je třeba upozornit na to, že z obsahu výpovědi svědků – vedoucích jednotlivých prodejen je zřejmé, že jsou nesprávně poučováni i jako poškození. Nehledě k tomu, že způsob, jakým tito svědkové uplatňují nárok na náhradu škody, nelze považovat za řádný ve smyslu § 43 odst. 2 tr. ř., je třeba připomenout, že za poškozeného nelze považovat pracovníka, který poškozené organizaci, u níž je v pracovním poměru, uhradil škodu způsobenou jinou osobou, za kterou podle pracovněprávních předpisů neodpovídá. Dopustila-li se tedy obviněná trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví tím, že v nepřítomnosti vedoucích prodejen a bez jejich vědomí odcizila z tržby určité částky peněz, byla tím způsobena škoda socialistické organizaci Jednota LSD. Poškozeným tedy v takovém případě je socialistická organizace, která se může domáhat náhrady škody na obviněné, přičemž tato organizace je povinna vrátit tomu kterému vedoucímu prodejny neprávem přijatou částku.

Bude proto třeba, aby okresní prokurátor zajistil už v přípravném řízení zákonné podmínky i pro rozhodnutí o náhradě škody v trestním řízení (§ 2 odst. 5, § 89 odst. 1 písm. e, § 164 odst. 2 tr. ř.) a v této souvislosti náležitě poučil poškozené o jejich postavení a právech, aby jim tím byla poskytnuta možnost tato práva řádně a včas uplatnit, jak je to také orgánům činným v trestním řízení přikázáno ustanovením § 46 tr. ř.